

Գաղտնի 10 րոպեի, վեց ամիսը՝ 6 րոպեի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ. ամիսը՝ 1 ր., հասում 5 կ. Բաժանորդ գրություն Բիբլիոթեկային խմբագրատանը:

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлис, Редакция „Норъ Даръ“ կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի առաջ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ցայտարարությունները ընդունում են ամեն լիցուներով: Ցայտարարությունները բաժին 2 կ., քննարկները համար կրկնապատիկ:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹՅՈՒՆ

Քրոնիկոն.— Լուրեր: Մեզ գրում են.— Լազարից: 2 ամիս ընկած, նոր նախնական: Գործի մարզը: Թղթ ա կ ց ու թ ի ն.— Գանձակից: Նամակ Պարսկաստանից, Թարիզ: Նամակ խմբագրություն: Քաղաք ա կ ա ն.— 2 խնաման: Անգլիա: Հեռագրական լուրեր: Բ ա ն ա ո թ ի լ ա ն.— Գիտական շարժում: Մարդկության երջանկություն: Ց ա յ ա թ ա թ ա թ ի լ ա ն ե ռ:

ԲՐՈՆԻԿՈՆ

Լրագրերը հաղորդում են, որ Սերբիայի Ալեքսանդր Թագաւորը եւ Թագուհին Դրազան յունիսի վերջին Պատերազմից անցած յետոյ մի ամիս անց են կացնելու Կովկասեան հանքային ճրերում: Պարզում հրատարակուող Անահիտ ամսագիրը հաղորդում է, թէ Ֆրանսիայի սայրաքաղաքում ապրող հայերի մի խումբ հիմնել է «Հայկական միություն» անունով մի ընկերություն: Յիշեալ ամսագրի խմբագիրը, այդ ընկերությունը ոչ թէ Պարսկի հայութիւնը ֆրանսիայում պաշտօնական ներկայացնող մի մարմին պիտի լինի, այլ իրեն նպատակ ունի ընդհանրապէս հայ ժողովրդի բարոյական և նիւթական պաշտպանութեան նպատակով: Այդ ընկերութեան անդամ կարող են լինել ոչ միայն պարսկացի հայերը, այլ և աշխարհի ամեն կողմերում գտնուող այն բոլոր հայերը, որոնք համակրում են ինչպէս նպատակին, նոր ընկերութիւնն իր կազմի մէջ ունի պարսկացի հայերի բոլոր դասակարգերից ներկայացուցիչներ: Միութիւնն ընտրել է ներկա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԶԵՐԺՈՐԻՄ

Ընկաւորութիւնը և նրա դէմ գործածուող միջոցներ.— Մի նոր միջոց թաղաքի դէմ.— Թեոքրի Գիտությունները և հիւանդութեան գուշակութիւնը:

Ընկաւորութիւնը դժուարութեամբ է բժշկում: Այդ հիւանդութիւնը նեղորային բնուորութիւն ունի և մեծ մասամբ ուղեղի վնասուելուց է առաջանում: Սովորաբար ընկաւորութիւնը, որի արտաքին յայտնութիւնը բազմապատկ է լինում, բժշկում են բրոնխիտ աղբրով: Բայց նրա կատուած է, որ բրոնխիտ աղբրով չաճախ թունաւորում են հիւանդին: Այդ անյարմարութեան առաջին առնելու համար իրեն և Տուրուզ բժշկներն առաջարկում են ուրիշ միջոց:

Ինչպէս յայտնի է, սովորական աղբ (քլորային ջուր) մեծ անհրաժեշտ պահանջն է, որովհետեւ արեան բաղադրիչ մասերից մէկն է կազմում: Իսկ քլորը և բրոնխիտ նման նիւթեր են: Եւ ահա ասիկ յիշեալ բժշկները բրոնխիտ գործ են ածում քլորի տեղ, այսինքն, նրանք հիւանդի կերակրի միջից հեռացնում են քլորը (սովորական աղբ) և նրան շարունակում են բժշկել բրոնխիտ աղբրով և այն էլ՝ աւելի նուազ չափով տալով:

յուրա ժամանակաւոր մի դիւան, որ պիտի ջանայ ֆրանսական կառավարութիւնից ստանալու պատշաճաւոր արտոնութիւնը և պիտի աշխատի ընկերութեան հիմնադրութեան ու կազմակերպման նախնական բոլոր աշխատութիւնները կատարելու: Դիւանը կազմում է հետեւեալ անձերից՝ Մ. Թամաշիան—դերատեսագետ, Ա. Փրիդոնեան—գանձապահ, Ա. Չոպանեան—ատենադպիր, Խրիզիդ, Դամբարեան, Միլաս 2 Երազ, Փեհիվանեան, Քոչկեան—խան:

— Դարեգին վարդ. Յովսէփեան նշանակուած է Խիֆլիսի կոնսիստորիայի նախնադամ և Ս. Սարգիս Եկեղեցու վանահայր:

— Խիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը մի քաղաքային խանութները բանալու խնդիրը ընկելով այն եղբայրացութեան է եկել, թէ այդ գործը կարգաւ կերպով համար բաւական է ունենալ 50 հազար ր. դրամագումար: Այդ գումարը փոխարինարար պէտք է վերջինից անգամ մասնաւոր անհատների զննարկան պատակներով քաղաքի կտակած գումարներից և այդ պարտքը պէտք է հանգցնել 10 տարւոյ ընթացքում խանութների տուած օգուտներից:

— Մայիսի 24 ին Քաթալիսում հաշտարար դատարարի մօտ ընկում էր Կաշուլով, 2 խիճէ, Կերեսիճէ, Ճիւսանի, Դորեշիւ, Մէսուարգիւս ուսանողների և Լոմաւորիճէ ու Արդիճէ ոչ ուսանողների գործը, որոնք մտադրուած էին. քաղաքային թատրոնում այս տարւոյ ապրիլի 16 ին «Մաքսանեկներ» պիեսի ներկայացման ժամանակ անկարգութիւններ անելու համար: Հաշտարար դատարարը, ինչպէս հաղորդում են «Կաշուլ» ին, մեղադրեալներին դատապարտեց հետեւեալ տուգանքներին՝ Լոմաւորիճէին 10 ր., Կաշուլովին և Արդիճէին 5 ական ր., իսկ մնացածներին 3 ական ր.: Գործի քննութեան ժամանակ պար-

զուց, որ մեղադրեալները միայն չուաց նուս էին դերասաններին և ուրիշ ոչ մի անկարգութիւն չէին արել: Իրենք մեղադրողներ, ինչքան էլ ցանկանում էին, չկարողացան ապացուցանել հակառակը: Այդ մեղադրողները, որոնք ըստ երևոյթի նախապաշարաստութիւն էին ցուցաբերում, հետոյ թեմա կարգաւորում էին մեղադրողների հարցմունքներից: Արձանագրութիւններ կազմող ոստիկանական պրեստաներից մէկը հրաժարուց մի արձանագրութիւնից, պատճառաւ նկուղ թէ այդ արձանագրութիւնը կազմուած է եղել թիւրիմացութեամբ և սխալմունքով:

— Կովկասի ուսումնարանական շրջանի նոր հոգաբարձու պ. Զաւարզու մասին հետեւեալ կենսագրական տեղեկութիւններ են գտնուած «Նով 0ր.» լրագրի մէջ: Միլայի Ռոմոլովիչ Զաւարզուի ծնունդ է 1848 թ-ին: Ուսումնարան է 1871 թ. Նովոռոսիյսկի հասարակական պատկաւագրական մասնաճիւղում, նոյն թ-ին ուսաց գլխավորութեան և պատմութեան ուսուցչի պաշտօն է ստանձնել Եկաւ. Լազարի զննարկային ուսումնարանում: Ինչ տարւոց յետոյ Մ. Թ. նա արդէն նոյն դպրոցի տեսուչ էր, իսկ 12 տարւոց յետոյ, 1883 թ-ին, ստանում է Ստաւրպոլի աղջկանց գիմնազիոնների տեսչի պաշտօնը: Կերեսիճէ, 1883 թ-ին պ. Զաւարզուին նշանակում է Կովկասի ուսումնարանական շրջանի վերատեսչի պաշտօնում և մինչև վերջերս վարում էր այդ պաշտօնը, անմիջական մասնակցութիւն ունենալով Կովկասի ուսումնարանական շրջանի գործերի մէջ և նախկին հոգաբարձու, պետական խորհրդի անդամ Գ. Պ. Եանովսկու մերձակայ աշխատակիցը լինելով:

ՄԵԶ ԴՐՈՒՄ ԵՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ.— Կանչելի գա. առապետի

դուռնակ է դառնում ընդունած բժշկական միջոցները, դեղերը իւրացնելու, որի միջոցին այդ միջոցները, նոյն իսկ աւելի նուազ չափով առած, աւելի ազդու են դառնում: Ի հակոթ ամեն բան իւր չափն ունի, որից անցնելը վնասակար է: Ամբիկալ յում բժշկութեան այս միջոցը մեծ գործածութիւն է գտել և շատերը, կարծելով թէ այն ինքն ըստ ինքեան օգտակար լինելով կարող է աւելի ևս օգտակար լինել, երբ մեծ քանակութեամբ ընդունեն, աղամու են դարձել, որի հետեւանքը՝ զանազան հիւանդութիւններ են լինում:

Թէպէտ հիւանդութիւնները ներկա յում այնքան զոր չեն տանում, ի չափն հնում, թէպէտ շատ հիւանդութիւններ հիմնապէս դարձանելու համար միջոցներ գտնուած են, բայց բարակացաւ, թիւ քանակը մնում է նոյն սպառնալից հիւանդութիւնը և շարունակ ահազինը քանակութեամբ դոնք է տանում: Ուստի և հատկապէս է, թէ ինչու ամեն անգամ խիստ հետաքրքրութիւն է ծագում հասարակութեան մէջ և գիտական աշխարհում, երբ մի նոր միջոց են գտնում, կամ գտնել կարծում են, թէ գտել են այդ տարափելի հիւանդութեան դէմ: Մենք արդէն առիթ ենք ունեցիլ գրելու յորձուքով, հում մասով բժշկելու եղանակի մասին: Օյժմ էլ անհետաքր-

(այժմ հանգուցեալ) հրաժարականից մինչև մայիսի 20-ն ամբողջ Լազարի սրտաբանի սպասում էր նոր նշանակութեանը: Դաւաճաւոր, թէ ով կըլինի և ինչ տեսակ մարդ, որ կարողանայ ժողովրդի անթիւ ցանկերին դարձան անել: Նոր գաւառագետ հաստատուց Զաւարզուի գաւառագետ պ. Եանովով, որ արդէն եկել է Լազար: Ժողովուրդն սպասում է, որ նոր գաւառագետն իւր ուղարկութիւնը պիտի դարձնի Լազարի ժողովրդի տեսնապէս և բարոյապէս քայքայող ու հարստահարող գողութիւններ, կաշառակերութիւններ և վարա կիւ: Կարգաւոր ցեղերի վրայ (վերջիններս, որ արեւակատութիւն էլ են անում, ժողովրդի ծուռ, մոլորում են դէս ու դէն):

2 ՄԱՐՏԻՆԻԱՆ ԳԻՐԵՅ (Ախալքալաքի գաւառագետ).— Մայիսի 25-ին մեր գիւղի եկան երկու գործութեան և պետական պալատների միւնիստրութեան էնտոմոլոգ պ. Սեփորով և գիւղատնտես (ագրոնոմ) պ. Աւետիք Սահակեան: Նրանք ուսումնասիրում են հացահատիկները փշացնող հոտոտնեղտեան մուկն և աշխատում են ամենալաւ միջոցներ գտնել այդ միջոցի դէմ կռուելու: Այդ նպատակով պ. պ. Սեփորով և Սահակեան շրջում են գաւառիս վնասուած գիւղերը: առ այժմ շրջել են 2 ամիսը, Վաշան, Խապլա, Մուրադաթէթ և Դիմաւորագ գիւղերը:

— Գաւառի մի քանի գիւղերում դեռ չէ վերջացել ժանտախտ անասունների միջոց. բաւական թիւով անասուններ են կորսուում: Զարուհակ յորդառատ անձրեւ է գալիս: Եթէ հացի բոլոր չլինաւ, ցանքը բուսականութիւնը լաւ բերք է խոստանում:

ՆՈՐ ՆԱԽԻՃԵՆԻՍԻՑ.— Տեղիս աղբատանում ընկերութիւնը վերջին տարիներում մի քանի տասնեակ հազարներ

կորուստը կամաց-կամաց յետ է ստանում, չկարծէր թէ հոգաբարձուներից, որոնք այդ կորուստի պատճառն էին, ոչ, այլ բաղդի բերմամբ. աղբատ դա ընկերի խաթեր, առաջին փոխառութեան մի տոմսակ տարել է ութ հազար (8000) լուրի: Յուսով ենք, որ այս գումարի յաւելումով հոգաբարձութիւնը նախահաշուի օգնականներից դուրս գալով կօշն ամեն մի օրինաւոր կարտաւոր, որպիսիք են նաև բազմաթիւ աղբատ ուսանողներ:

— Թեմական դպրանոցի քննութիւնները վերջացան մայիսի 15-ին և վեց դասարանի դասընթացը աւարտեցին այս տարի տասն աշակերտ, որ չեղած երկոյթ է մեր թեմական դպրանոցի համար. մինչև այժմ ամենաշատն աւարտել են 5—6 հոգի: Այս հանգամանքը պէտք է բացատրել նրանով, որ վերջին տարիներս դպրանոցի աշակերտների կէտը շրջակայ գիւղացիներն են կազմում, ինչպէս և երևում է աւարտողների հետեւեալ ցուցակից. 1) Այոնիսեան Վ. (գիւղացի), 2) Դիմաւորագ Ա. (գիւղ.), 3) Սողոմոնեան Խ. (գիւղ.), 4) Սրապիտեան Ս. (գիւղ.), 5) Սամուէլեան Մ. (գիւղացի), 6) Դաւիթբեկեան Գ. (գիւղացի), 7) Խոնդուրեան Ս. (նախ.), 8) Վարդեհիսեան Մ. (նախ.), 9) Գիւղեկեան Յ. (նախ.), 10) Օգոստեան Գ. (նախ.): Սրա վրայ պէտք է աւելացնել և այն, որ ընդհանրապէս գիւղացի աշակերտներն աւելի յառաջադիմութիւն են ցոյց տալիս, քան թէ միւսները. առածիս ապացոյցն է երկու գիւղացի դպրանոցաւարտների ա. կարգի մրցանակ ստանալը:— Աւարտեցին. հիմա ինչ անեն խեղճերը. միակ դուռն էլ միանքին ճանապարհ է, բայց այնտեղ երթալու պատրաստակամութիւն յայտնող չկայ, քանի որ հոգեւորական լինել չեն ուղղում. այն ոգին չին պատուաւորում մեր ուսուցիչներն աշակերտներին՝ մա-

թաղախից մուտնելով մեծ վիշտ է պատճառում նրան և որդուն, և ահա յանկարծ նա մտաբերում է հնգիկի գաղտնիքը:

Եւ Զարդ Պատէնը հաւաքում է կապազուս բոյսից ու որդուն է փորձել տանել: Նա առաջին փորձն անում է կովերի վրայ, որոնք մաշկապատեցում են ունենում. իսկ այդ ցաւը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ պտկի բարակացաւ: Բոյսի տերները խառնում են խոտի հետ և կովերին ուսուցանելով նրանց բժշկում: Այնուհետեւ փորձ են անում նաև մարդկանց վրայ նախ Հարաւային Ամերիկայում, ապա նաև Միացեալ Նահանգներում, Բելգիայում: Մի բժիշկ, որ թաղախում ունէր, կապազուս գործածելով շուտով լաւանում է, մի քանի ամբիկալներ բժիշկները պնդում են, թէ դրանով նրանք մի քանի անյուստի թաղախաւորներ են բժշկել: Նոյն եղբայրութեան եկել են նաև բելգիացի չորս բժիշկներ:

Կապազուս ոչ մի վատ ներգործութիւն չունի մարդկանց վրայ և թէպէտ նրա ներգործութեան պատճառները դեռ ուսումնասիրուած չեն, բայց կարծում է, թէ կապազուսն գրգռում է հիւանդի ախորժակը և մեծապէս նպաստում նրա մեղադրութեան: Բաղի այդ կարծում է, թէ այդ բոյսը դորացնում է արեան ֆագոցիտները, այսինքն այն տարրը, որ կռիւ է մղում զանազան հիւանդաբեր միկրոօրգանիզմի: Այսպէս թէ այնպէս, սրանք դեռ

քանի
 պէս
 և իթ
 երբ
 մեր
 թին
 Բայց
 նախկ
 լծիւ
 ձգու
 կայա
 նորից
 դով
 կառու
 կրկա
 գերի
 հանդ
 ն. Ղ
 գամս
 Ըյ
 ա. ախ
 քրակ
 շատ
 ցաւա
 —
 գատ
 իման
 տու
 հանո
 պէս,
 ճերը
 ստի
 համ
 ները
 ւ ւ
 թիւ
 սով
 կեան
 գալու
 վաճ
 գոր
 շեր
 ինչ
 սով
 բապ
 ու
 ախ
 ն
 Գ
 Թ
 շա
 դով
 մա
 իյ
 սու
 Ը
 Է
 գա
 մէկ
 ախ
 Ո
 կա
 գր
 Ս
 աք
 Ս
 պա
 բա
 գր
 Ս
 ու
 ըն
 տե
 նա
 յա
 ընդ
 ալի
 թի
 նա
 չա
 մա
 չո
 Ը
 Ը

եղած խռովութիւնները շինակաւն վերջի յուզման վերջին բռնկումն չի բերում: Ընդհակառակը, խռովութիւն-իրենց սարսափելի հետեանքներով այսման պիտի կրկնուեն նորից, և բանին նպաստողը կրկին ինքը եւսն, ինչպէս նա նպաստեց նախորդ խռովութիւններին: Ինչպէս առաջ, այժմ ինչացիները մեծ տոկոսներ զճարհ-կրտսեանն եւրոպական և ամերիկեան ր. ինչպէս առաջ, այսուհետեւ ևս ցիկներ լրայ կըվաճառուեն դէնք ազամամբ երբ և նորից նրանք եւրո-պց կրտսեանն լաւ զինամարզներ, զի «հետեւալ անգամ աւելի լաւ են եւրոպական զորքերին»: Ճափո-ան թերեւ լսածք չի գտնում դա-պարտելու համար այն կըրճատեսու-նը, որով եւրոպացիներն առաջնորդում ատում էին վարժեցնել չինական չիները, առանց մտածելու թէ որպիսի նիւզաւոր զէնք են տալիս նրանց ձեռ-Այդ բանը, սակայն, անպատճառ լինուի, և ոչոք չի մտածում, որ միա-նական պէտք է կրթել նաև մանդա-ններին: Որ եւրոպացիները շեն ուզու-ացիներին լուսաւորել, ճափոնացիներն բանը բացատրում են նրանով, որ պայում վախճում են, թէ վրանով նոր վտանգաւոր արիսեան կըստեղ-ճափոնիայի պէս: Եւրոպան և Ա-րկան ուզում են, որ 2ինաստանը ունակի «սիտել իւր տպկտութեան , թէկուզ այդ բանը Ֆանատիկոսու-անն նոր բռնկում առաջացնի 2ինաս-նում:

—

ԱՆԳԼԻԱ

նդգոնում մեծ յուզում յարոյց Բլակ-տայնի ճակատամարտի լուրը, որի սպանուած է 174 անգլիացի, ծրը Daily Mail» ը հրատարակեց կորուստե-երկար ցուցակը, դիտորական մինիս-ընդունարանում նոյնպիսի ծան-բարաններ էին տեղի ունենում, ինչ-և այն ժամանակ, երբ անգլիացիները խռովութիւն էին կրել Լէզի.Սիթի ու Լոնդոնի բնակիչները շեն իմանում, այդ ո՞ր Բլակֆոնտայնի մասին է խոս-որովհետեւ ոչ որ չի ուզում հաւատալ, այդպիսի մի մեծ պարտութիւն անգ-ցիները կարող էին կրել Յովհաննէս-բերկց ընդամենը 10 մղոն հեռու: Բա-դանից, չորաւորսն Աֆրիկայում ու տեղեր կան, որ կրում են այդ ա-նը Այս նոր պարտութեան առթիւ վերները նկատում են, թէ ճշմարտու-նից հեռու են կառավարութեան այն կաստիւացումները, թէ պատերազմն իրապէս վերջացած կարելի է համարել: Ըրին ամուս քրիտանական զորքնրի եցած կորուստեքի թիւերը նոյնպէս ց ու տալիս, որ կառավարութեան կան-ատեսականայ յայտարարումները կան-թում են: Մընչդեռ պատերազմի ա-նչին տարուայ ընթացքում սպանուած-րի, վրաւորուածների, հրանդների անպակտք դարձածների միջին թիւն տարաբանչիւր ամիս հասնում էր 2,000 զու, վերջին ամսուայ ընթացքում վեր-րից և հրանդութիւններից մեռել է 3 հոգի, շարքերից դուրս է ընկել 486 զի, անյայտ կորել է 83 հոգի, ընդա-րը 1,292 հոգի: Իսկ անպակտքացած-րի թիւը նոյն ամսում հասել է 8,400 զու: Այսպիսով, ուրեմն, մայիս ամ-սուայ ընթացքում անգլիական զորքերից սկսեցին է տոն հազար հոգի: Եւ այդ-այն ժամանակ, երբ պատերազմը վեր-ցած է համարում:

—

ՀԵՌՈՐԲԱՐԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

—

Դուրբանից հեռացրում են, թէ բոլը արագլուխների և Կիտոնների միջև իրեք բանագոյութիւններ են լինում: Ետները տեղական հովանապան հու-տտային հարաւորութիւն է տուել ինկիկոն դնելուայ Սմիթսի և Բոթթայի

